

Nr 117.

Av herrar **Julin** och **Fehr**, *angående avlöningsförbättring för vissa post-assistenter, kontors- och stationsskrivare samt telegrafassistenter.*

De grupper tjänstemän, ur vilka de högre befälsposterna rekryteras inom kommunikationsverken, tillhöra nuvarande 15:e lönegraden. Inom postverket befinna sig där postassistenterna, inom statens järnvägar stationsskrivare och kontorsskrivare och inom telegrafverket telegrafassistenterna. Med hänsyn till deras framtida uppgifter måste relativt höga kompetensfordringar ställas på dessa tjänstemän, och därmed kan man ålägga dem och ålägger dem också i många fall arbetsuppgifter, som på intet sätt kunna sägas vara ersatta med de avlöningsförmåner, som medfölja 15:e lönegraden. Om än de första löneklassernas avlöningar inom denna grad kunna anses goda nog för att locka den unge aspiranten in på banan och tillfredsställa hans anspråk på begynnelseavlöning, bliva de obetydliga avlöningsförbättringar, som uppflyttningar till de senare löneklasserna inom graden medföra, en alltför blygsam slutavlöning för den mogne mannen och en otillräcklig sådan för familjeförsörjaren. Det är därför på hoppet om befordran till högre poster, som dessa tjänstemän måste basera sina ekonomiska framtidsberäkningar, och detta givetvis i full överensstämmelse med statsmakternas syften, ty i dessa förhoppningar ligger just den sporre till att genom intresserat arbete göra sig skickad för högre uppgifter, som med denna rekryteringsgrads inrättande och placering på avlöningsskalan avses.

Olika konjunkturer kunna göra, att den enskilde tjänstemannen vinner sin befordran tidigare eller senare, men ett dröjsmål betyder för det hela föga, så länge ej själva förhoppningen om befordran sopats undan. Sker så, blir känslan av avlöningens otillräcklighet ej en sporre längre, utan enbart en nedbrytande makt, som ej kan undgå att sätta sin prägel på arbete och arbetsprestation.

Konjunkturerna hava för de grupper, som här åsyftas, sedan flera år tillbaka varit så missgynnande, att ett oroväckande antal tjänstemän inom kommunikationsverken måste säga sig, att för dem någon förhoppning om befordran ur 15:e lönegraden ej längre finnes. De faror, som här lura, böra statsmakterna avvärja, och det har i liknande fall icke förgäves vädjats till riksdagen. Så har exempelvis medgivits, att vissa tjänstemän, som på grund av ogynnsamma omständigheter få kvarstanna i tullverkets rekryteringsgrad (kammarskrivar-graden) oskälig tid, få ett tillskott i avlöning som kompensation för utebliven befordran. Ett annat exempel erbjuder 1925 års riksdag.

I enlighet med statsutskottets utlåtande nr 33 föregående år och i anledning av motion nr 63 i andra kammaren beslöt riksdagen i samband med behand-

lingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 2 angående vissa ändringar i avlösningsreglementet för kommunikationsverken bl. a., att lokomotiveldare, som tillhört den för hans befattning avsedda lönegradens högsta löneklass i 4 år och uppnått en levnadsålder av 40 år, må äga att under de för uppflyttning i högre löneklass eljest föreskrivna villkor åtnjuta lön i närmast högre löneklass inom närliggande lönegrad, såsom om denna löneklass tillhörde den för lokomotiveldare bestämda lönegraden. Statsutskottet hade såsom motiv för sitt förslag i nämnda avseende åberopat de för lokomotiveldare i särskilt hög grad försämrade befordringsmöjligheterna samt att vid placering i lönegrad av lokomotiveldarebefattningarna hänsyn torde hava tagits till tidigare relativt goda befordringsordning.

Samtidigt hade riksdagen att taga ställning till en i första kammaren väckt motion nr 148, vari hemställdes om liknande löneförbättring för post- och telegrafassistenter samt kontors- och stationsskrivare i nuvarande 15:e lönegraden vid kommunikationsverken. Denna motion, till vilken vi tillåta oss hänvisa, grundade sig ävenledes på de för ifrågavarande tjänstehavare väsentligt försämrade befordringsmöjligheterna. Efter statsutskottets avstyrkande avslög riksdagen den däri gjorda framställningen.

Då det emellertid vill synas som om starka skäl tala för en löneförbättring för postassistenter m. fl. liknande den, som kommit lokomotiveldarna till del, få vi till riksdagens förnyade prövning nu hänskjuta frågan om åstadkommandet av en sådan förbättring.

Enligt järnvägsstyrelsens statförslag för år 1926 fylla av 1,440 lokomotiveldare 140 eller 9,7 % betingelserna för den av riksdagen medgivna uppflyttningen med en löneklass, nämligen fyllda 40 år och 4 års innehav av lön i högsta löneklassen. Till jämförelse härmed kan anföras, att av 1,635 innehavare av postassistent-, telegrafassistent-, kontors- och stationsskrivarebefattningar 462 den 1 januari 1926 uppnått en levnadsålder av minst 40 år och innehaft högsta löneklassen i minst 4 år, vilket antal i relation till samtliga ifrågavarande befattningshavare utgör 28,3 % eller specificerat: för stationsskrivare 14,1 %, för kontorsskrivare vid statens järnvägar 27,8 %, för postassistenter 37,6 % och för telegrafassistenter 17,6 %. För de sålunda mest ogynnsamt ställda nämligen postassistenterna kan nämnas, att av hela antalet dylika befattningshavare, vilket med frånräknande av dem, som innehava stadigvarande förordnanden å högre befattningar, utgör 790, hava ej mindre än 391 eller 49,5 % redan uppnått eller komma att under innevarande år uppnå en levnadsålder av 40 år eller därutöver. Av dessa komma under året 335 att hava en ålder av 40—49 år, 37 en ålder av 50—59 år och 19 en ålder av 60—66 år. Beträffande stationsskrivarna kan anföras att medan år 1914 40 dylika befattningshavare uppnått en ålder av 40 år eller därutöver, utgör motsvarande antal nu 150, vilket i förhållande till hela befintliga antalet stationsskrivare eller 477 utgör 31,4 %. Av denna jämförelse torde framgå, att befordringsmöjligheterna för ifrågavarande tjänstemän i 15:e lönegraden för närvarande äro i hög grad ogynn-

samma och väsentligt mera ofördelaktiga än vad som kan sägas vara fallet beträffande lokomotiveldarna.

Järnvägsstyrelsen har i utlåtande över en från vederbörande personalorganisation gjord framställning i ämnet yttrat, att befodringsutsikterna för stations-skrivare numera så förbättrats, att de torde kunna sägas ställa sig lika gynnsamma som före kristiden. Tager man emellertid i betraktande, att 150 stations-skrivare redan uppnått en levnadsålder av 40 år eller däröver och 144 befinna sig i åldern 35—39 år, medan motsvarande antal 1914 var 40 resp. 64, är det uppenbart, att, även om man skulle våga antaga, att under de närmaste åren cirka ett 10-tal stationsskrivare årligen vunne befordran, verkningarna av den stagnation i befordringarna, som nu varat i cirka 6 års tid, icke på en gång kunna upphävas utan måste komma att sträcka sig långt fram i tiden till förfång för ifrågavarande tjänstemän, av vilka många på grund av sin nu uppnådda ålder torde komma att gå miste om befordran.

Statsutskottets yttrande, att hänsyn torde hava tagits till lokomotiveldarnas tidigare relativt goda befodringsmöjligheter vid deras placering i lönegrad, torde även hava sin tillämpning på omhandlade befattningshavare i 15:e lönegraden. Den nämnda lönegradens egenskap av passagegrad är någonting, som allt emellanåt plägar framhållas i officiella utlåtanden i olika sammanhang. Sålunda nämner kommunikationsverkens lönekommitté exempelvis såsom motiv för lednings-, vagns- och verkstadsmästares jämförelse med kontors-skrivare och stationsskrivare, att dessa senare vid jämförelsevis unga år erhålla sina befattningar och i regel kunna erhålla befordran till högre avlönade tjänster. Detta har icke heller, såvitt vi kunnat finna, bestritts av vederbörande verk-styrelser med undantag av järnvägsstyrelsen, som i sitt utlåtande över före-nämnda framställning från personalhåll yttrar, att kontorsskrivaretjänsterna i motsats till eldaretjänsterna alltid i stor utsträckning varit slutbefattningar. Däremot framhåller järnvägsstyrelsen, att stationsskrivaretjänsterna i regel äro passagetjänster och i detta avseende likartade med eldaretjänsterna. Vad järnvägsstyrelsen yttrat om kontorsskrivarebefattningarna torde i viss mån äga sin riktighet beträffande sådana befattningar å styrelsens kontor vid den tid, då dessa utgjorde det övervägande antalet befattningar därstädes, men är härvidlag att märka, att innehavarna av dessa tjänster före 1907 års lönerereg-lering voro tilldelade högre slutlön än stationsskrivarna och sålunda åtnjoto den komensation för mindre befodringsmöjligheter, som här avses. Efter den begränsning av antalet kontorsskrivare, som ägt rum efter år 1907, hava emel-lertid, synes det oss, kontorsskrivarebefattningarna därstädes alltmera fått karaktär av rekryteringstjänster för högre befattningar. Beträffande dylika befattningar å järnvägsstyrelsens byråer och vid distrikten torde deras passage-tjänstnatur vara obestridlig.

Belysande för verkningarna av löneplaceringen av 15-gradstjänstemännen och då närmast stationsskrivarna är en å sid. 327 i kommunikationsverkens

lönekommittés betänkande ang. lönereglering för postverket m. fl. verk den 20 februari 1919 intagen tabell, angivande löneökningar enligt kommitténs förslag, ur vilken tabell nedanstående sammanställning är hämtad:

Befattningar	Ökning i slutlön å billigaste ort kr.
Stationskarl m. fl.	345
Vagnskötare, maskin- och pannskötare	285
Lokomotiveldare m. fl.	435
Stationsförman, tågmästare, lokomotivmästare m. fl.....	405
Lokomotivförare och maskinist, vagnmästare m. fl.	465
Verkstadsmästare	825
Stationsskrivare m. fl.	240
Förste stationsskrivare, bokhållare, underinspektör m. fl.	480
Byråassistent m. fl.....	540

Av tablån framgår, att stationsskrivare och därmed jämställda vid senaste lönereglering blivit med hänsyn till slutlönen ogynnsamt ställda i jämförelse med andra kategorier, en omständighet, som väl får anses beroende på den rådande uppfattningen om ifrågavarande befattningshavares relativt goda möjligheter till erhållande av befordran till högre avlönade tjänster. För post-assistenterna, vilka av ifrågavarande tjänstemän torde hava varit och alltjämt äro de i befodringshänseende sämst ställda, innebar den nämnda löneplaceringen särskilda olägenheter, i det att de därmed gingo miste om ett lönetillägg, som tidigare tillkommit dem. Medan skillnaden mellan manlig postexpeditörs (nuvarande postassistents) och förste postexpeditörs (nu förste postassistents) slutavlöning tidigare var 400 kronor pr år, utgör densamma nu å billigaste ort 600 och på dyraste ort 744 kronor pr år. 1907 års lönekommission, vars betänkande låg till grund för 1909 års avlöningsreglemente vid postverket, har om de dåvarande postexpeditörernas slutavlöning anfört: »Vid avgivande av förslag till lönesatser för postexpeditörerna har kommissionen emellertid icke kunnat underlåta att taga hänsyn därtill, att — även med inberäkning av de nya tjänster inom de bättre avlönade grupperna, som av kommissionen föreslås — proportionen mellan befodrade och obefodrade ordinarie tjänstemän fortfarande måste bli i hög grad ogynnsam samt att det till följd därav icke lär kunna undvikas, att en stor del av tjänstemännen kommer att intill avskedstagandet kvarstanna inom postexpeditörsggraden. Kommissionen har under sådana förhållanden funnit det angeläget att tillse, att avlöningen till postexpeditörerna så bestämmes, att densamma må kunna nödtorftigt motsvara de ökade behov, som vid en mera framskriden levnadsålder med tvång göra sig gällande.» — Ett medgivande av uppflyttning i högre löneklass för äldre post-assistenter innebär alltså endast ett hänsynstagande till vad som tidigare varit

gällande för dessa tjänstemän och vad som 1907 års lönekommission i detta avseende anført.

Om det icke kan förnekas, att ett antal av här omhandlade tjänstemän, särskilt i postverket, även tidigare nödgats under hela sin tjänstetid kvarstanna i innehavda befattningar, så utgör detta dock intet skäl för att, då det gäller att taga ställning till en av omständigheterna till synes påkallad löneförbättring, ej taga hänsyn till den vid lönesättningen en gång avgörande uppfattningen om tjänsternas egenskap av passagetjänster — i den mån denna uppfattning visar sig icke hålla streck i verkligheten, synes det böra vara statsmakterna angeläget att vidtaga de regleringar, som därav kunna påfordras. Enligt vår mening förefinnas minst lika starka skäl för en löneförbättring för postassistenter, stationsskrivare m. fl. tjänstemän i 15:e lönegraden som för lokomotiveldare.

Med understrykande av vad som i den omförmälda motionen nr 148 vid föregående års riksdag anförts i denna sak få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte medgiva, att postassistent, kontors- och stationsskrivare samt telegrafassistent, som tillhört eller med tillämpning av avlöningsreglementets bestämmelse om tillgodoräknande av tjänstetid kan anses hava tillhört för dem bestämd lönegrads högsta löneklass i fyra år och uppnått en levnadsålder av 40 år, skall äga att under de för uppflyttning i högre löneklass eljest gällande villkor åtnjuta lön i närmast högre löneklass inom närliggande lönegrad, såsom om denna senare löneklass tillhörde den för tjänstemannen bestämda lönegraden.

Stockholm den 21 januari 1926.

Teodor Julin.

Martin Fehr.
